

HANDLEIDING BIJ DE DIGITALE LES

Jouw digitale wereld – safe & social

Op 11 februari 2014 tijdens Safer Internet Day, lanceert UPC de digitale les *Jouw digitale wereld*. Op deze jaarlijks terugkerende dag vragen meer dan zeventig landen aandacht voor veilig internetgebruik door jongeren. Een doelstelling waar UPC graag aan bijdraagt.

Maar liefst 75% van de ouders denkt dat jongeren op school geïnformeerd worden over veiligheid en pesten online, terwijl slechts 24% van de jongeren aangeeft dat dit ook daadwerkelijk gebeurt (bron: Digibewust).

Met behulp van deze digitale les en een aanvullend opdrachtenboekje kunt u als leerkracht bijdragen aan een betere informatievoorziening over dit onderwerp. De materialen wijzen leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs op de valkuilen van internet, maar bieden ze ook handvatten en tips om er op een verstandige manier mee om te gaan. De les zet aan tot nadenken over de kracht van social media en bevordert gesprekken in de klas over hoe je online met elkaar omgaat.

U kunt deze digitale les klassikaal behandelen met behulp van het smartboard, maar het is ook mogelijk om leerlingen zelfstandig in groepjes te laten werken achter de computer.

In de les komen de kerndoelen Nederlands en Mens en Maatschappij aan bod:

- Nederlands, kerndoel 5: omgaan met informatiebronnen
- Mens en Maatschappij, kerndoel 36: meningvorming
- Mens en Maatschappij, kerndoel 39: onderzoek leren doen

De digitale les en het opdrachtenboekje kunt u behandelen tijdens een mentoruur, de lessen bij Mens & Maatschappij of bij Nederlands.

Eind februari verschijnt er – als aanvulling op de digitale les – ook een opdrachtenboekje dat u tegen verzendkosten kunt bestellen. In het boekje staan inspirerende verhalen van jongeren, achtergrondinformatie en opdrachten die aansluiten op de artikelen. Kijk voor meer informatie op www.upc.nl/mediawijsheid. U kunt de opdrachtenboekjes hier ook bestellen.

Extra informatie

Meer informatie over veilig internetten zijn te vinden via onderstaande websites:

- UPC: www.upc.nl/mediawijsheid
- The web we want: www.webwewant.eu/nl/
- Digibewust: www.digibewust.nl

Laat leerlingen de vraag klassikaal beantwoorden. Tel welk antwoord de meeste stemmen krijgt en maak een keuze op het scherm. Er volgt een overzicht hoe er landelijk, door alle leerlingen die met de les werken, wordt geantwoord.

Verdiepingsopdracht

Laat de leerlingen over dit onderwerp in gesprek gaan. Algemene vragen die u bij dit onderwerp kunt stellen om de discussie op gang te helpen:

- Hoe lang blijft een foto online staan? (Voor altijd!)
- Wat doe je als je vervelende reacties op een foto krijgt? (De reacties en eventueel de foto verwijderen)
- Waarom kun je sommige foto's beter niet plaatsen? (Wat draagt de foto bij aan het beeld dat anderen van je hebben of van je krijgen? Denk er bijvoorbeeld ook bij na dat je oma, neefje, toekomstige baas of schoonfamilie mee kunnen kijken.)
- Wat doe je als je getagd wordt in een foto waar je niet zo blij mee bent? (Tag verwijderen en eventueel het gesprek aangaan met de persoon die tagde)

Waar denk jij aan als je een 'selfie' uploadt op Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter of Tumblr?

- Over de hoeveelheid leuke reacties die ik zal krijgen
- Ik denk daar niet echt over na, ik upload gewoon
- Of mijn haar wel goed zit
- Ik denk na of deze foto geschikt is voor de hele wereld

Wat doe jij?

Vat het gesprek samen en kom met de klas tot een aantal conclusies over dit onderwerp.

Doel van de opdracht

Leerlingen aan het denken zetten over welke foto's ze wel of niet moeten uploaden.

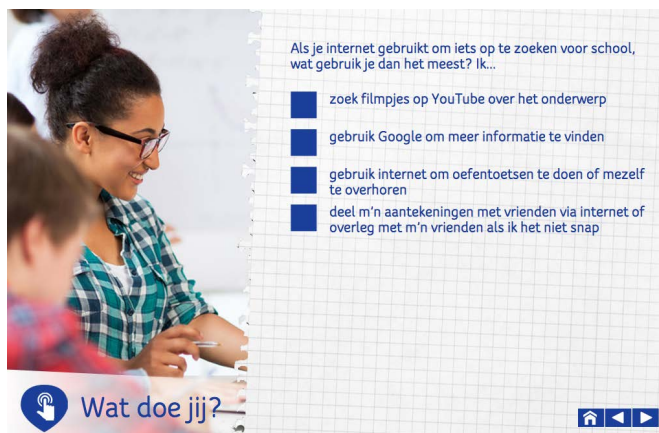
Laat leerlingen deze vraag klassikaal beantwoorden. Tel welk antwoord de meeste stemmen krijgt en maak een keuze op het scherm. Er volgt een overzicht hoe er landelijk wordt geantwoord.

Verdiepingsopdracht

Laat de klas over dit onderwerp in gesprek gaan. Algemene vragen om ze aan het denken te zetten:

- Waarvoor gebruiken ze internet zoal? Puur ter ontspanning en vermaak, als communicatiemiddel of ook als naslagwerk?
- Waarom is het belangrijk om te weten wie de afzender van de informatie is? Laat ze bijvoorbeeld eens een kijkje nemen op www.speld.nl (dit zijn verzonnen nieuwsberichten).
- Waaraan kunnen ze betrouwbare informatie herkennen? Wat is een goede informatiebron en wat niet?

Vat het gesprek samen en kom met de klas tot een aantal conclusies over dit onderwerp.

Als je internet gebruikt om iets op te zoeken voor school, wat gebruik je dan het meest? Ik...

- zoek filmpjes op YouTube over het onderwerp
- gebruik Google om meer informatie te vinden
- gebruik internet om oefentoetsen te doen of mezelf te overhoren
- deel m'n aantekeningen met vrienden via internet of overleg met m'n vrienden als ik het niet snap

Wat doe jij?

Doel van de opdracht

Leerlingen laten nadenken over het gebruik van internet. Wat doen ze allemaal online? En als ze internet gebruiken om iets op te zoeken, is het goed dat ze weten dat iedereen alles online kan zetten (zoals op wikipedia.nl). Als ze betrouwbare informatie zoeken, moeten ze kritisch kijken naar de afzender.

Laat leerlingen deze vraag klassikaal beantwoorden. Tel welk antwoord de meeste stemmen krijgt en maak een keuze op het scherm. Er volgt een overzicht hoe er landelijk wordt geantwoord.

Verdiepingsopdracht

Laat de klas over dit onderwerp in gesprek gaan.

Algemene vragen om ze aan het denken te zetten:

- Wat zijn goede omgangsvormen (online en in het echte leven)? U kunt hier ook verwijzen naar de pestprotocollen en regels die op school gelden.
 - Zijn er online andere regels dan in het echte leven?
 - Wat is moeilijker: ruzie maken in het echt of online? Waarom is het online makkelijker?
 - Is het minder erg als je online wordt uitgescholden? Waarom denk je dat?
 - Als jij iemand uitscheldt via Twitter of Instagram, kunnen anderen dat dan lezen?
 - Als je straks dertig bent, wilt solliciteren en iemand googelt jouw naam, mailadres of Twitteraccount, is deze informatie dan nog zichtbaar?
- Goed om te vermelden dat iedereen meeleest en – kijkt

Als ik ruzie heb met iemand, dan gaat dat online natuurlijk door.

- Ja, een onaardige reactie kan hij/zij zeker verwachten!
- Nee, ik zeg online niets wat ik ook niet in iemands gezicht zou zeggen
- Ja, iemand online uitschelden is ook makkelijker dan in het echt
- Nee, want dat is slecht voor mijn eigen imago

Wat doe jij?

op internet. Als online pester ben je dus fout bezig en zichtbaar voor de hele wereld. Beledigen en bedreigen is – online en offline – trouwens ook strafbaar.

Doel van de opdracht

Leerlingen laten inzien dat pesten, uitschelden en buitensluiten altijd ongewenst is. Eventueel kunt u omgangsvormen met de leerlingen formuleren voor hoe je met elkaar om dient te gaan.

Laat ze deze feiten zelfstandig lezen of lees ze gezamenlijk. Vraag per weetje een reactie van de klas. Verbaast dit nieuwsfeit ze?

Verdiepingsopdracht

Laat leerlingen zelf twee of drie vragen over online of social media formuleren. Daarna moeten ze op zoek gaan naar het antwoord via een betrouwbare bron op internet. Eventueel kunt u dit als huiswerkopdracht opgeven en kunnen ze de gevonden informatie aan elkaar presenteren tijdens de volgende les.

Doel van deze opdracht

De kennis van leerlingen over het gebruik van internet en social media vergroten.

Wist je dat...

- mensen die social media gebruiken meer en betere internetvaardigheden hebben dan personen die dat niet doen?
- de geadviseerde tijd dat een leerling in de onderbouw van de middelbare school achter een scherm zou moeten doorbrengen drie uur per dag is?
- twee derde van de Nederlandse jongeren iets vervelends heeft meegemaakt op internet? 19% is weleens gepest via social media en van 21% is een account een keer gehackt.
- Nederland van alle landen in Europa het meeste gebruik maakt van social media?
- zeven op de tien jongeren, ouder dan twaalf jaar, gebruik maakt van social media?

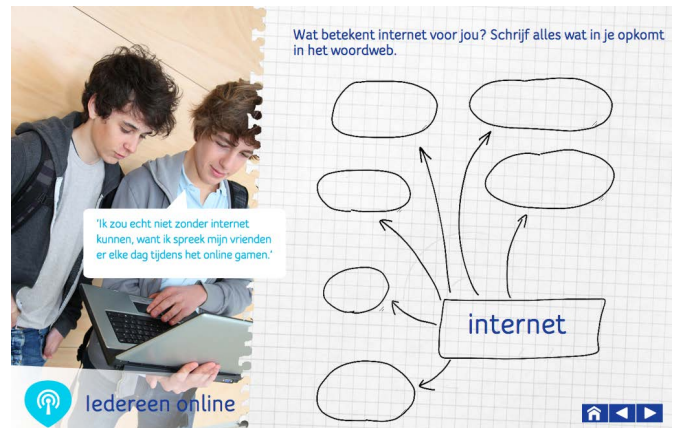
www-weetjes

Laat leerlingen benoemen waaraan ze denken bij het woord internet. Vul het woordweb met alle associaties die naar boven komen.

Verdiepingsopdracht

Bekijk samen de uitkomst van het woordweb en ga het gesprek aan over de diversiteit van internet. Algemene vragen om de leerlingen aan het denken te zetten:

- Hoe zet je internet in als communicatiemiddel? (van mailen tot twitteren en van posten tot chatten)
- Waar ga je naar op zoek voor ontspanning? (van gamen tot online boeken lezen en van YouTube-filmpjes bekijken tot muziek luisteren)
- Vergroot internet je wereld? Hebben leerlingen online internationale contacten? Zo ja, zouden ze die zonder internet ook hebben?
- Hoeveel uur per dag zijn ze online en wat ze vinden van hun eigen mediagebruik? Is dat verantwoord of besteden ze er te veel tijd aan?

Doel van deze opdracht

Leerlingen bewust maken van de eindeloze mogelijkheden en breedte van internet.

Laat leerlingen in discussie gaan over deze stelling. Komt de discussie niet goed op gang? Verdeel de klas dan in tweeën en laat elke groep een uitkomst verdedigen.

Verdiepingsopdracht

Begeleid de discussie met algemene vragen die de leerlingen aan het denken zetten:

- Wanneer stuur je foto's via Snapchat en wanneer via Whatsapp? Welke foto's mogen vrienden wel en niet bewaren?
- Wie maakt gebruik van Snaphack? Is het slim of juist not done om Snapchat daarmee te kraken?
- Met wie deel je foto's die anderen niet mogen zien?
- Wanneer is het toegestaan om foto's die je van een vriend(in) hebt ontvangen met anderen te delen?
- Gebeuren dit soort acties ook offline? (denk aan geheimen doorvertellen)

Doel van deze opdracht

Leerlingen laten nadenken over het online delen van pikante foto's en vertrouwelijke informatie. Wat is de funfactor en wat het gevaar?

Laat leerlingen in discussie gaan over deze stelling. Komt de discussie niet goed op gang? Verdeel de klas dan in tweeën en laat elke groep een uitkomst verdedigen.

Verdiepingsopdracht

Begeleid de discussie met algemene vragen die de leerlingen aan het denken zetten:

- Mag je (in sommige gevallen) wraak nemen via social media? Verandert een wraakactie iets aan de situatie?
- Welke gevolgen kan dat hebben voor het slachtoffer? Hoe lang kan hij/zij hier last van ondervinden?
- Hoe zal het slachtoffer reageren? Wat kan deze actie ontketenen?
- Is dit een probleem dat je online kunt oplossen? Hoe zou je het offline aanpakken?
- Met wie deel je je inloggegevens? Logt je computer/laptop automatisch in op bepaalde sites?
- Ben je zelf verantwoordelijk als iemand daar misbruik van maakt?

Stelling 2:

Het vriendinnetje van je beste vriend heeft met een andere jongen gezoend. Hij is ontzettend kwaad en verdrietig, maar weet een manier om haar terug te pakken. Hij kent haar FB-inloggegevens en wil vanuit haar account een afzichtelijke foto van haar plaatsen met een heel onaardige tekst erbij.

Wat doe jij:
hem helpen of tegenhouden?

Privacy

Doel van deze opdracht

Leerlingen laten inzien dat een wraakactie, zowel online als offline, nooit een oplossing is en dat het slachtoffer hier nog lang last van kan ondervinden. Daarnaast het besef vergroten dat ze moeten uitloggen bij websites als ze klaar zijn en dat ze hun inloggegevens geheim moet houden.

De kracht van social media is enorm. De ene keer werkt dat in je voordeel, de andere keer in je nadeel. Daar kan de hoofdpersoon uit deze casus over meepraten.

Verdiepingsopdracht

Discussieer met de klas over dit social-media-dilemma en laat leerlingen nadenken over vragen als:

- Is het slim om beloftes te doen op social media?
- Wat kun je doen als reacties op een post uit te hand dreigen te lopen?
- Had Trijntje een positieve draai aan deze blunder kunnen geven? Hoe?
- Kun je als BN'er op dezelfde manier met social media omgaan als de rest van Nederland? Waarom wel/niet?
- Ken je voorbeelden van BN'ers die dankzij sociale media een beter imago hebben gekregen of nog bekender zijn geworden?

Met social media kun je blunders maken. Daar kan Trijntje Oosterhuis over meepraten. Na de orkaan op de Filipijnen beloofde de zangeres voor elke like op haar Facebookpagina een euro te doneren voor de slachtoffers. Haar oproep werd een onverwacht succes en kreeg bijna 200.000 likes.

Helaas kon Trijntje niet zoveel geld missen en moest ze haar belofte breken. Veel fans waren teleurgesteld in de zangeres.

Hoe had ze deze misser kunnen voorkomen? Bedenk twee mogelijkheden:

Do's & Don'ts bij social media

Doel van deze opdracht

Met dit onderdeel van de digitale les maakt u leerlingen bewust van de do's & don'ts en de kracht van social media. Ze denken na over hoe social media voor en tegen je kunnen werken.

De kracht van social media is enorm. De ene keer werkt dat in je voordeel, de andere keer in je nadeel. Daar kan de hoofdpersoon uit deze casus over meepraten.

Verdiepingsopdracht

Laat de klas discussiëren of het meisje in Haren dit anders had kunnen aanpakken. Algemene vragen om ze aan het denken te zetten:

- Heb jij weleens iets online gezet waar je veel reacties op kreeg? Waar ging dat over?
- Kun je voorspellen of je veel respons op een oproep krijgt? Waarom wel/niet?
- De burgemeester en de media bemoeiden zich ook met deze post. Heeft dat geholpen?
- Is iemand schuldig aan deze uit de hand gelopen actie?
- Had het jou ook kunnen gebeuren?

De kracht van social media is enorm. Een klein grapje of initiatief kan duizenden volgers, likes of reacties krijgen. Zo kreeg een vijftienjarig meisje uit Haren de schrik van haar leven toen ze de uitnodiging van haar *Sweet Sixteen Birthday Party* op Facebook had gepost.

Ze had het 'openbaar' gedeeld en de uitnodiging voor haar feestje ging als een lopend vuurtje over de social media. Duizenden jongeren gaven aan naar Haren te komen. De burgemeester bemoeide zich ermee en riep op dat mensen dit vooral niet moesten doen. Het liep vreselijk uit de hand en het 15-jarige meisje had een verjaardag die ze nooit meer zal vergeten...

Had de jarige job dit effect kunnen verwachten? Wat had ze anders kunnen doen?

Do's & Don'ts bij social media

Doel van deze opdracht

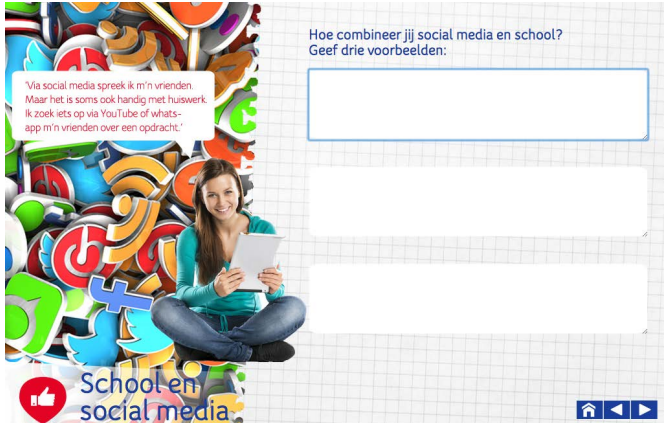
Met dit onderdeel van de digitale les maakt u leerlingen bewust van de do's & don'ts op social media. Ze leren dat je goed moet nadenken over wat je post en hoe je het post, een ongeluk zit immers in een klein hoekje.

Internet en social media kun je inzetten bij het maken van je huiswerk. Door hierover te praten, kunnen leerlingen tips uitwisselen en elkaar inspireren.

Verdiepingsopdracht

Met dit onderdeel van de digitale les laat je leerlingen nadenken over hoe ze school en social media kunnen combineren. Ga een gesprek aan en stel vragen als:

- Welke social media kun je inzetten voor school? Hoe doe je dat?
- Wat leer je nog meer via social media? (Denk aan gitaarspelen via YouTube of creatief fotograferen via Instagram)
- De positieve en negatieve invloed van social media op je huiswerk. Hoeveel tijd brengen leerlingen door op social media? Wanneer verbetert het je prestaties en wanneer leidt het af?
- Voor welk schoolwerk is social media onmisbaar? En wanneer kun je het beter uitschakelen?

Hoe combineer jij social media en school? Geef drie voorbeelden:

Via social media spreek ik m'n vrienden. Maar het is soms ook handig met huiswerk. Ik zoek iets op via YouTube of whatsapp app m'n vrienden over een opdracht.

School en social media

Doel van deze opdracht

Met dit onderdeel van de digitale les maakt u leerlingen bewust van de do's & don'ts en de kracht van social media. Ze denken na over hoe social media ze kunnen helpen bij het maken van huiswerk, maar ze zijn zich er ook bewust van dat het juist kan afleiden.

Pesten vindt al lang niet meer alleen plaats in de aula en op het schoolplein. Twee derde van de jongeren tussen de twaalf en zestien jaar heeft weleens iets vervelends meegemaakt op internet of social media.

Verdiepingsopdracht

De schoolvoorstelling *LIKE* van Theatergroep PlayBack gaat over digitaal pesten. In dit onderdeel van de digitale les krijgen leerlingen scènes uit deze toneelvoorstelling te zien. Praat na de scène over het pestincident en stel algemene vragen als:

- Hoe reageer jij als iemand een grap uithaalt via social media? Verschilt dat per situatie?
- Herken je de scène die je net gezien hebt? Heb je zelf weleens zoiets meegemaakt of ken je een verhaal dat hierop lijkt?
- Had deze scène een andere draai kunnen krijgen? Wat had de dader anders kunnen doen? En het slachtoffer?
- Is het strafbaar wat hier gebeurt? Bespreek met de leerlingen wanneer digitaal pesten strafbaar is en hoe deze vorm van pesten voorkomen kan worden.

Wilt u meer weten over de schoolvoorstellingen van PlayBack? Kijk op www.tgplayback.nl.

Doel van deze opdracht

Leerlingen bewust maken van de impact en gevolgen van digitaal pesten. Zowel online als offline pesten is altijd ongewenst. Eventueel kunt u de klas wijzen op het pestprotocol of deze samen opstellen.

Aanvullende informatie digitaal pesten

Digitaal pesten, uitschelden, treiteren of negeren, zijn vormen van pesten die ontzettend vervelend zijn voor het slachtoffer. Ondanks de langdurige gevolgen, zijn deze vormen van pesten niet strafbaar en kan het slachtoffer er geen aangifte van doen. Gaat het pesten een stap verder en wordt het slachtoffer beledigd of bedreigd, dan kan hij/zij wel aangifte doen bij de politie. Als een slachtoffer beledigd of bedreigd wordt via internet, dan is het belangrijk om zo veel mogelijk bewijsmateriaal te verzamelen. Denk aan data en tijdstippen, mail- en internetadressen, gebruikersnaam en nickname(s) van betrokkene(n), prints van chatlogs en mailberichten, bewaarde sms-berichten en schermafdrucken. Om digitaal pesten tegen te gaan, zijn er verschillende bronnen te raadplegen. De website meldknop.nl geeft hulp en advies aan jongeren, hun ouders en leerkrachten bij het oplossen van problemen op internet. Ook kunt u het handboek *The Web We Want* downloaden via <http://www.upc.nl/pdf/over-upc-handbook-the-web-we-want.pdf> of de brochure *Digitaal pesten* aanvragen of downloaden. Dit boekje geeft ouders en leerkrachten tips om digitaal pesten (klassikaal) bespreekbaar te maken.

Pesten vindt al lang niet meer alleen plaats in de aula en op het schoolplein. Twee derde van de jongeren tussen de twaalf en zestien jaar heeft weleens iets vervelends meegemaakt op internet of social media.

Verdiepingsopdracht

De schoolvoorstelling *LIKE* van Theatergroep PlayBack gaat over digitaal pesten. In dit onderdeel van de digitale les krijgen leerlingen scènes uit deze toneelvoorstelling te zien. Praat na de scène over het pestincident en stel algemene vragen als:

- Wat doe je als een vriend(in) belachelijk wordt gemaakt op social media? Risico voor eigen gezichtsverlies.
- Meng jij je erin als twee vrienden een ruzie online uitvechten? Waarom wel/niet?
- Herken je de scène uit het toneelstuk? Heb je iets vergelijkbaars van dichtbij meegemaakt?
- Reageer je weleens anders dan je eigenlijk zou willen,

omdat je bang bent dat je anders zelf het slachtoffer wordt van geintjes of pestgedrag?

Doel van deze opdracht

Leerlingen bewust maken van de impact en gevolgen van digitaal pesten. Zowel online als offline pesten is altijd ongewenst. Eventueel kunt u de klas wijzen op het pestprotocol of deze samen opstellen.

Extra opdracht

Freeks identiteit werd gehackt. Wat begint als een pesterij eindigt in een nachtmerrie. Uit angst voor toekomstige gevolgen (sluiten van nieuwe vriendschappen, starten met een studie, sturen van sollicitatiebrieven) overweegt Freek een volledige naamsverandering. Bij de officier van justitie ligt op dit moment een zaak tegen Freeks minderjarige identiteitshacker. Freeks moeder wil dat hij alle schade ongedaan maakt, maar die schade is inmiddels zo groot dat dat onmogelijk lijkt. N.B. Freek heet in werkelijkheid anders.

Bekijk eerst zelf het filmpje van Mijn Kind Online op www.youngcrowds.nl/upc-safe-en-social/freek of het filmpje geschikt is voor uw leerlingen. Het filmpje bevat grof taalgebruik. Het gaat over het kapen van iemands identiteit. Indien geschikt, bekijk dan het filmpje met uw leerlingen. Ga vervolgens het gesprek aan met de leerlingen en stel algemene vragen als:

- Hoe kun je voorkomen dat je identiteit gehackt wordt?
- Zou jou dit ook kunnen overkomen? Waarom wel/niet?
- Wat kunnen de overheid en bedrijven als Google,

Twitter en Facebook doen voor iemand als Freek?

- Vind jij dat degene die Freeks identiteit gehackt heeft strafbaar is? Waarom wel/niet?
- Hoe zou Freek van zijn slechte/valse imago af kunnen komen?

Doel van deze opdracht

Leerlingen bewust maken van de impact en gevolgen van identiteit hacken. Ze erover na laten denken hoe ze zoiets zou kunnen voorkomen en ervoor zorgen dat ze er zelf niet aan meewerkt.